

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-515-0-15>

**ANATOMICAL DRAWINGS OF O. BOGOMAZOV
IN THE CONTEXT OF SPACE AND TIME (KIA, 1920S):
PHILOSOPHY OF THE MOVEMENT OF THE HUMAN BODY**

**АНАТОМІЧНІ РИСУНКИ О. БОГОМАЗОВА
В КОНТЕКСТІ ПРОСТОРУ І ЧАСУ (КХІ, 1920-ТІ РР.):
ФІЛОСОФІЯ РУХУ ЛЮДСЬКОГО ТІЛА**

Melnychuk A. I.

*Lecturer of Plastic Anatomy
and Composition,
Senior Lecturer at the Department
of Digital Visual Arts
National Academy of Fine Arts
and Architecture
Kyiv, Ukraine*

Мельничук А. І.

*викладач пластичної анатомії
та композиції, старший викладач
кафедри цифрового візуального
мистецтва
Національна академія
образотворчого мистецтва
і архітектури
м. Київ, Україна*

У 1920-х роках період змін в радянській Україні супроводжувався кардинальними трансформаціями в мистецькому середовищі, зокрема, в галузі художньої освіти. Після революційних потрясінь і створення нової радянської влади, реформи в освіті стали важливою частиною політичної стратегії. Мистецька школа стала частиною процесу формування нового типу художника, що мав відповідати потребам соціалістичної епохи. Зміни в навчальних програмах на рівні художніх інститутів сприяли народженню нових підходів до теоретичного та практичного освоєння мистецтва.

У прагненні до виховання покоління «нових людей» у 1920-х роках особливу роль відіграла зацікавленість авангарду юністю та дитинством, про що засвідчить щоденник українського художника О. К. Богомазова, де згадується зокрема про викладання на II курсі КХІ педології з юнацтвознавства (ЦДАМЛМ) [2; 5]. У 20-х роках сформувалися формально-технічні дисципліни у Київському художньому інституті, впроваджено викладання анатомії, соціальної педології та фізіологічна рефлексологія [5]. Навчальні 1924–1925-ті роки стали новим періодом в історії КХІ, з новою структурою та створенням нових програм [1; 5].

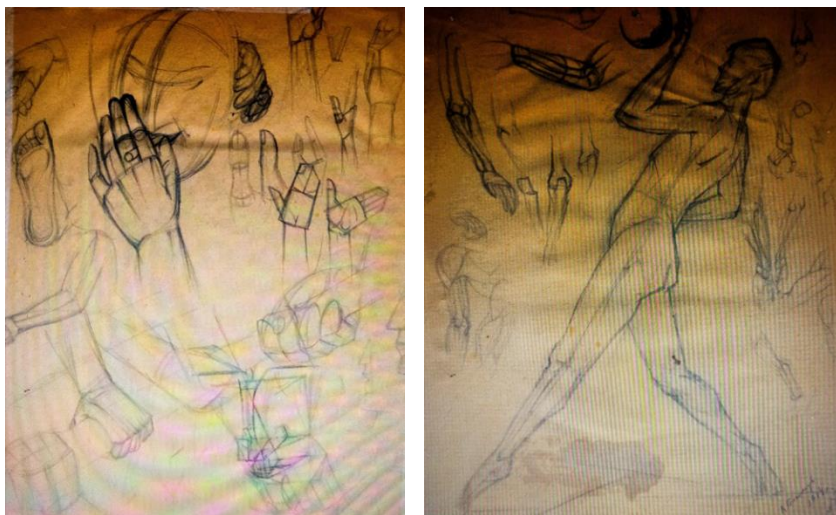
У фондах ЦДАМЛМ України було віднайдено справу № 192 «Конспекти лекцій з української мови, педології, анатомії, філософії, які прослухав професор О. К. Богомазов» у КХІ за 1928–1929 роки [5].

Треба зауважити, що сам О. К. Богомазов у цей час викладав в КХІ станковий живопис та дисципліни фортеху. Його конспект дає загальне бачення того, що викладали студентам з таких дисциплін, як анатомія, фізіологічна рефлексологія та соціальна педологія, що проходили під керівництвом О. Сковороди-Зачиняєва [5]: "анатомію, яку викладали на медичній основі, було впроваджено як основну складову у вивченні педології, а також як частину глобальної програми вивчення людського тіла задля розуміння форми (на всіх базових дисциплінах) та створення геометричних конструкцій під час навчального процесу на факультеті формально-технічних дисциплін (фортех). Сама ж педологія була основою педагогіки, яка давала знання молодим вихованцям, розуміння і психологічних, і фізіологічних особливостей, що впливають на розвиток та формування психіки людини, що, власне, і відображається у творчому процесі. Рефлексологія поставала як нова форма розуміння педагогічної системи через правильність ведення художньої творчості, її поетапність, а також підготовки нових кадрів, що були покликані формувати «нову людину»" [5, с. 81].

Анатомічні рисунки самого художника Богомазова, які зберігаються в фондах ЦДАМЛМ України, не є простою репрезентацією людського тіла, вони містять елементи глибокого філософського осмислення, які також поставлені на основи постулатів анатомії, фізіологічної рефлексології та соціальної педології. Богомазов прагнув не просто точності передачі фізичних пропорцій, а вираження рухомої енергії, що живе в тілі. В цьому контексті анатомічний рисунок перетворюється на інструмент філософського осмислення руху в просторі і часі. Так, його роботи виходили за межі традиційного розуміння анатомічного рисунку як науки про будову тіла, набуваючи ознак динамічних, жвавих структур, що стають частиною загальної концепції простору і часу.

Концепція простору і часу в рисунках Богомазова відображає його прагнення показати не лише статичні пропорції, а й динаміку тіла, його здатність до перетворення та руху. Він аналізує початкові елементи формотворення, використовуючи такі терміни чистої форми, як «точка», «лінія», «площина», «первинні геометричні фігури» та інші [1]. Такий вибір елементів і їхнє співвідношення, що належать до категорії чисто геометричних форм, представлених у динамічному русі, є характерним для конструктивістського підходу до зображення [1]. Ці роботи можна трактувати як спробу передати життєву енергію тіла, що неможливо без усвідомлення його безперервного руху в часі. Кожен рисунок Богомазова містить не просто контури і форми, а й символіку руху, що є основою його художньої концепції. Відповідно до записів Богомазова, навчання анатомії було орієнтоване не лише на вивчення

фізіології, а й на пошук способів відображення внутрішньої енергії та руху через рисунок [2].

**Рис. 1. Анатомічні рисунки О. Богомазова з фондів ЦДАМЛМ України (1920-ті рр., КХІ). Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України.
Київ. Ф. 360. Оп.1. Спр. 192. 112 арк.**

У цьому контексті анатомічні рисунки О. Богомазова можна розглядати як суттєвий етап не лише в еволюції пластичної анатомії, але й у формуванні нової, глибокої філософії мистецтва, що виходить за межі традиційних уявлень про форму. Поєднуючи точність анатомії з художнім вираженням, Богомазов створює своєрідну метафізичну модель тіла, яка розглядає людину не лише як фізичний об'єкт, а й як носія внутрішньої енергії, що взаємодіє з навколишнім світом. Цей процес відкриває нові можливості для пізнання людини в контексті її місця в світі, що є інструментом для глибшого філософського осмислення природи людського існування та його зв'язку з навколишнім світом.

Література:

1. Кашуба-Вольвач, О. «Педагогічні програми з Фортеху. Огляд авторських концепцій та їх аналіз». Сучасне мистецтво 5 (2008): 191–211.

2. Конспекти лекцій з української мови, педології, анатомії, філософії, які прослухав проф. Богомазов 1927–1928 рр. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. Київ. Ф. 360. Оп. 1. Спр. 192. 112 арк.

3. Кричевський, Ф. Спогади. Статті. Документи. Київ : Мистецтво, 1972. Друк. *Мистецько-технічний ВИШ* : зб. Київського художнього інституту. Ч. 1. Київ : Вид. К. Х. І., 1928. Друк.

4. Роменець, В. Історія психології ХІХ – поч. ХХ століття : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1995. Друк.

5. Мельничук, А. Вимір «експериментальної культури»: анатомія, соціальна педологія та фізіологічна рефлексологія як складові художньої освіти в Київському художньому інституті. *Збірник наукових праць «Українська академія мистецтва»*. Вип. 30. Київ, 2021. С. 77–82.